

CATALUNYA I L'ASSOCIACIÓ

3. L'AUTOORGANITZACIÓ FEMINISTA

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

CATALUNYA I L'ASSOCIACIÓ

Foto: Pilar Americh. Extret de La lluita per l'oportunitat de viure. Isabel Segura Soriano

Durant la transició democràtica a Catalunya, la lluita pels drets sexuals i reproductius va ser una part fonamental del moviment feminista, que va créixer amb força en les diferents vegueries del territori. Aquesta lluita va estar estretament vinculada a la segona onada del feminisme, un moviment que, malgrat les

sonal és polític", una idea central per entendre la lluita feminista de l'època, que vinculava les experiències individuals amb les estructures de poder que les oprimien. Tot i el perill de repressió, aquests grups van esdevenir espais essencials per a la difusió d'idees feministes i per a l'autoorganització col·lectiva. Les diverses vegueries del territori català van autoorganitzar-se a través d'aquestes reunions clandestines, on es van abordar temàtiques com la planificació familiar i la sexualitat femenina.

Un punt d'inflexió pel moviment feminista català va ser la celebració de les **Primeres Jornades Catalanes de la Dona, l'any 1976** al paranímf de la Universitat de Barcelona. Aquestes jornades van ser un èxit perquè van aconseguir comptar amb 4000 dones de diversos espais, ideologies, edats, etc. Va significar, per totes elles, la primera oportunitat de reunir-se i organitzar-se per debatre sobre els seus drets, ocupant l'espai públic. Van ser claus per la construcció d'una organització col·lectiva feminista que marcaria les reivindicacions i les lluites posteriors. Com expressa la Mi-

diferències locals, va compartir un objectiu comú: trencar amb les estructures patriarcals imposades per la dictadura franquista i reclamar la sobirania de les dones sobre els seus cossos.

Els inicis del moviment feminista català de la segona onada, va néixer durant els anys 70 a través dels primers **Grups d'Autoconsciència Feminista (GAF)**. Van ser espais clandestins on les dones es reunien per compartir experiències personals i debatre sobre problemàtiques com la sexualitat, la contracepció i l'avortament. Aquestes trobades es basaven en la premissa que "allò per-

Díptic de les primeres
Jornades Catalanes de la
Dona

Imatge extreta de Fils
Feministes

Les Primeres Jornades Feministes del 76 van ser una sorpresa per la presència de dones tan diverses amb un desig tan gran de viure d'una altra manera”

reia Bofill: “*Les Primeres Jornades Feministes del 76 van ser una sorpresa per la presència de dones tan diverses amb un desig tan gran de viure d'una altra manera*”¹

L'estructura de les jornades es va dissenyar de manera que es poguessin abordar diferents àmbits de la vida social i personal de les dones, estructurant les sessions al voltant de diverses ponències temàtiques.

Entre els eixos principals que es van tractar, hi havia qüestions clau com **el treball**, on es debatia la doble explotació de les dones treballadores, tant en l'àmbit laboral com en el domèstic; **la família**, un espai tradicionalment considerat privat però profundament polític, on les dones van reflexionar sobre els rols de gènere, la maternitat i les relacions de poder dins del nucli familiar; i **la sexualitat**, que es va analitzar des d'una perspectiva d'alliberament, posant èmfasi en la necessitat de dissociar les relacions sexuals de la seva finalitat reproductiva.

A més, es van abordar altres temàtiques com **la política**, on es va qüestionar la falta de par-

ticipació de les dones en els espais de poder i es va debatre sobre la necessitat d'una agenda feminista en el procés de transició democràtica; i **la legislació**, amb un enfocament sobre la derogació de lleis repressives que controlaven la sexualitat femenina, com les lleis que penalitzaven l'adulteri i l'avortament. Les jornades no només pretenien oferir un diagnòstic de la situació de les dones, sinó també generar propostes concretes per avançar en la conquesta de drets i llibertats.

Un dels elements més innovadors d'aquestes jornades va ser la seva estructura participativa. Després de cada ponència, s'obria **un espai de debat** on les participants, provinents de diversos contextos socials i territorials, podien expressar les seves experiències personals, reflexions i opinions. Aquesta dinàmica d'intercanvi permetia crear una consciència col·lectiva sobre la situació de les dones i generar una xarxa de solidaritat i suport mutu entre

¹ Entrevista a Fills Feministes a Mireia Bofill

Manifestació feminista
als anys 70

Font: Arxiu Ca la Dona

elles. A més, aquest format va permetre **reconèixer la diversitat de les realitats de les dones catalanes**, visibilitzant les necessitats específiques de diferents col·lectius.

El procés de **conclusió de les jornades era igualment participatiu** i es va concebre com un exercici d'unitat. Després dels debats, es redactaven unes conclusions que sintetitzaven les demandes comunes de les participants i establien les bases de les futures lluites feministes. Aquestes conclusions no pretenien només ser un resum de les discussions, sinó que es presentaven com a objectius compartits que podien guiar l'acció feminista en els anys següents. En l'àmbit dels drets sexuals i reproductius, en aquestes conclusions, es va destacar principalment:

- * La derogació total d'aquelles lleis que sancionaven la llibertat sexual.
- * La creació de centres de planificació familiar, la legalització dels mètodes anticonceptius i la seva distribució, i els controls mèdics

a càrrec de la Seguretat Social.

- * La legalització de l'avortament i inclusió d'aquest a la Seguretat Social.
- * El dret de la dona a disposar del seu propi cos.
- * La supressió de la llei de perillositat i rehabilitació social que perseguia conductes com l'homosexualitat, la prostitució, etc.

Com va subratllar Mercè Ciutat: "*Les conclusions de les jornades catalanes de la dona són molt senzilletes tot i haver-hi les grans figures que hi havia (...) a partir de cadascun d'aquests punts(...) es va anar desenvolupant tota la feina que es va fer*"², destacant com aquestes accions concretes derivades d'aquestes conclusions van establir un camí clar per a la lluita feminista, no només en aquests anys, sinó també per al futur.

Després de les jornades, es van formar col·lectius feministes en diverses regions de Catalunya que van liderar el moviment feminista català com n'és el cas de **l'Associació Catalana de la Dona** –a Barcelona, Tarragona i Lleida– i la **Coordinadora Feminista de Barcelona**. Aquestes dues

² Mercè Ciutat en el Grup Focal de Genealogia Feminista dels Drets Sexuals i Reproductius a la vegueria de Ponent.

Hi havia una xarxa de dones que ens cuidàvem molt (...) i ens ajudàvem molt (...) vull dir que fèiem una mica això, eren xerrades amb gent més o menys formada que podíem explicar i donar a conèixer (...) els pocs coneixements que teníem”

grans plataformes englobaven diverses entitats feministes, veïnals, grups de dones, vocalies, etc. que van ser claus per la defensa dels drets sexuals i reproductius al territori català i, també, desenvolupaven accions descentralitzades responen a les necessitats específiques de cada territori.

Un aspecte clau del moviment va ser la **creació de xarxes de suport entre dones**. Aquestes xarxes van néixer de la necessitat de compartir coneixements que la societat reprimia o ignorava, com ara l'avortament, la contracepció i la sexualitat femenina. La manca d'informació oficial i el tabú que envoltava aquestes qüestions van impulsar les dones a organitzar-se i aprendre les unes de les altres. Les trobades entre dones no només van servir per a l'intercanvi d'experiències personals, sinó també per a autoeducar-se en temes que eren inaccessibles en les universitats catalanes. Tal com expressa l'Imma Clarà: *“Hi havia una xarxa de dones que ens cuidàvem molt (...) i ens ajudàvem molt (...) vull dir que fèiem una mica això, eren xerrades amb gent més o menys formada que podíem explicar i donar a conèixer els co-*

*neixements que... o els pocs coneixements que teníem. (...)”*³. D'aquesta manera, aquest coneixement col·lectiu va ser fonamental per impulsar xerrades sobre sexualitat i oferir informació a les dones a través dels centres de planificació familiar, que van començar a sorgir arreu de Catalunya.

Per aquest motiu, en aquest context, van sorgir iniciatives com **LaSal, una editorial pionera en la difusió de textos feministes**. Aquesta editorial, fundada a Barcelona el 1978, va ser clau per oferir materials sobre sexualitat, salut de les dones i feminisme, apropant aquests coneixements a la societat catalana. Tal com s'expressa al grup focal de Barcelona: *“Jo, de fet, recordo que la sexualitat que jo vaig començar a llegir i aprendre va ser a través dels quadres de LaSal”*⁴. De la mateixa ma-

3 Entrevista a Imma Clarà

4 Grup Focal de Genealogia Feminista dels Drets Sexuals i Reproductius a la vegueria de Barcelona, celebrada a Ca la dona

Bar-biblioteca laSal, 1978.

Autora: Pilar Aymerich

Extret de *La lluita per l'oportunitat de viure. Les dones durant la Segona República, la Guerra, el Franquisme i la construcció de la democràcia*. Isabel Segura Soriano, editat per l'Institut Català de les Dones, Generalitat de Catalunya

nera, **la revista Vindición Feminista**, fundada el 1976, va esdevenir una plataforma essencial per difondre el pensament feminista i donar veu a les dones que lluitaven pels seus drets. Així, a través

d'aquests mitjans, les dones no només van adquirir coneixements sobre anticoncepció, sexualitat i avortament, sinó que van desenvolupar una consciència crítica sobre les desigualtats de gènere, impulsant la lluita per una autonomia plena en els àmbits sexual i reproductiu.

Una de les accions més significatives respecte els drets sexuals i reproductius va ser el desenvolupament de les **campanyes pel dret a l'avortament**. Aquests van ser especialment rellevants durant aquests anys, amb un auge **arran de casos judicials com el de les 11 de Basauri i les detencions de dones a Cerdanyola del Vallès**, que van provocar una onada de mobilitzacions a tota

Catalunya. A través de manifestacions, mítings i recollida de signatures, les feministes catalanes van visibilitzar la necessitat de despenalitzar l'avortament i van reclamar l'amnistia per a les dones condemnades per aquesta pràctica.

Un dels exemples més emblemàtics d'autoorganització feminista en l'àmbit dels drets sexuals i reproductius durant la transició democràtica va ser la creació del **primer centre de planificació familiar al Prat de Llobregat, l'any 1977**. Aquest centre no només va suposar un avenç significatiu a nivell local, sinó que va tenir un impacte capaç de traspasar fronteres i influir en la transformació del panorama dels drets sexuals i reproductius tant a Catalunya com a l'Estat espanyol. Va ser un punt d'inflexió en la lluita feminista, ja que les seves activitats i serveis van obrir camí cap a una nova comprensió dels drets de les dones a decidir sobre els seus propis cossos.

A partir de les reivindicacions sorgides de les primeres jornades catalanes i l'impuls de les dones del Prat de Llobregat, aquests anys destaquen per la creació de diversos centres de planifi-

Hi ha joves que venen perquè les seves mares o les seves àvies havien vingut al Planning i clar, és molt xulo (...) que se'n recordin de tu després de trenta anys vol dir que els vas deixar empremta, que van quedar satisfetes i que les vas ajudar en el seu moment..."

cació familiar arreu del territori català. Aquestes centres van ser espais pioners per a l'atenció de la salut sexual i reproductiva de les dones. Així, professionals sanitaris i activistes feministes van col·laborar per oferir informació sobre anticonceptius, sexualitat i avortaments, moltes vegades des de la clandestinitat, i van crear xarxes per garantir que les dones tinguessin accés a aquests recursos malgrat les barreres legals. Com va compartir la Teresa Pons: *"He treballat al Planning i ara estic en el centre jove i és molt maco perquè hi ha joves que venen perquè les seves mares o les seves àvies havien vingut al Planning i clar, és molt xulo (...) que se'n recordin de tu després de trenta anys vol dir que els vas deixar empremta, que van quedar satisfetes i que els vas ajudar en el seu moment..."* ⁵ Aquesta cita reflecteix com el treball realitzat als centres de planificació familiar va transcendir l'assistència mèdica, deixant una empremta generacional que ha perdurat i ha contribuït a construir un llegat que ha arribat fins a les generacions més joves.

La lluita pels drets sexuals i reproductius va

estar estretament vinculada a la **defensa de la sobirania corporal** i del dret de les dones a decidir sobre el seu cos. Aquesta reivindicació va anar de la mà amb altres lluites com la **derogació de lleis com l'adulteri, la despenalització dels anticonceptius,** aconseguides finalment el 1978 i **l'abolició de la llei de perillositat social,** aconseguida l'any 1979.

En conjunt, aquesta etapa va marcar l'inici d'un procés de transformació profunda que, tot i les dificultats i la repressió, va aconseguir impulsar canvis legislatius i socials que encara ressonen avui en dia. La resistència i autoorganització feminista va ser essencial per a la construcció d'una nova consciència col·lectiva a Catalunya, que va situar els drets sexuals i reproductius al

5 Intervenció de Teresa Pons en el grup focal sobre genealogia feminista en l'àmbit dels DSiR a la vegueria de les comarques gironines

centre de la lluita per la igualtat i la llibertat. Aquesta època, marcada per diverses **campanyes feministes** com “Jo també sóc adúltera”, “Amnistia per les dones”, “Anticonceptius per no avortar, avortament lliure per no morir”, “Jo també he avortat”, entre d’altres, va obrir el camí de les futures reivindicacions del moviment feminista català.

Centre de planificació familiar de
Sant Feliu de Llobregat (“El
plànnning”). Data: 1979

Arxiu Comarcal del Baix Llobregat.
Autoria: Blas Serrano.

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📱 @lassociacio   📺 @lassociaciotsr

AMB EL SUPORT DE

